

BESLUT

Datum för beslut:
2024-02-20

Diarienummer:
V-2024-0138

Kungl. Tekniska högskolans budgetunderlag för perioden 2025–2027

Universitetsstyrelsen vid Kungl. Tekniska högskolan har den 20 februari 2024 beslutat om universitetets budgetunderlag för perioden 2025–2027 (universitetsstyrelsens protokoll nr 1/2024).

Innehåll

Sammanfattning av KTH:s förslag i budgetunderlaget	2
1 Inledning	4
2 Strategiska utmaningar inom utbildning	5
2.1 Ersättningsbelopp inom naturvetenskap och teknik	5
2.2 Utökad takbelopp på längre sikt	6
2.3 Arkitektutbildning och utbildningsområde design	8
2.4 Studentinflytande	9
3 Strategiska utmaningar inom forskning	10
3.1 Basanslag	10
3.2 Strategiska utmaningar för forskningsinfrastruktur	12
3.3 Satsningar som KTH lyfter fram i inspelet till forsknings- och innovationspropositionen	14
4 Lokaler och lokalrelaterade kostnader	15
4.1 Lokalkostnader	15
4.2 Laborativa miljöer och utbildningens kvalitet	15
4.3 Akademiska Hus	16
5 Redovisning av medlemskap i forskningssamarbete som kräver särskilt bemyndigande	18
6 Bedömning av ekonomisk utveckling	19
7 Tabellbilagor	20

Sammanfattning av KTH:s förslag i budgetunderlaget

Strategiska utmaningar inom utbildning

- KTH föreslår att ersättningsbeloppen inom utbildningsområde teknik och naturvetenskap höjs ytterligare för att kunna bibehålla och utveckla utbildning inom STEM av hög kvalitet.
- KTH föreslår att KTH tilldelas ett utökat takbelopp för att långsiktigt kunna svara upp mot samhällets behov av civilingenjörs- och högskoleingenjörsutbildningar, såväl som behörighetsgivande utbildning och utbildning inom livslångt lärande, exempelvis inom energiförsörjning, materialutveckling, hållbar produktion, medicinsk teknik, artificiell intelligens och cybersäkerhet.
- KTH föreslår en utökning av antalet helårsstudenter och helårsprestationer som KTH kan avräkna inom utbildningsområde design. Utökningen bör vara i paritet med den utbildningsvolym som KTH har i dag. Det är nödvändigt för att kunna bibehålla hög kvalitet i arkitektutbildningen utan att samtidigt påverka kvaliteten i KTH:s övriga utbildningar.
- KTH föreslår att det nationella stödet för studentinflytande ökar från dagens 55 mnkr till minst 100 mnkr för att säkerställa ett oberoende studentinflytande. Ökningen bör vara permanent.

Strategiska utmaningar inom forskning: basanslag

- KTH vill framhålla att det är av yttersta vikt för Sverige som forskningsnation att kraftigt öka basanslagen till miljöer med stor extern finansiering. Det är nödvändigt för att säkerställa såväl oberoende grundforskning som tillämpad forskning. Kraftigt ökade basanslag kan åstadkomma bättre balans mellan basanslag och extern finansiering.
- Ett sätt att öka basanslagen och samtidigt tillmötesgå behov av riktade satsningar på vissa områden är strategiska forskningsområden.
- KTH vill även framföra att de statliga finansierarna bör finansiera forskningsprojekt fullt ut utan krav på samfinansiering.

Strategiska utmaningar för forskningsinfrastruktur

- KTH föreslår att Vetenskapsrådets anslag för finansiering av forskningsinfrastruktur ökar och att finansieringen blir mer långsiktig. Det är därför mycket positivt att Vetenskapsrådets instruktion ändrats för att möjliggöra tioåriga bidragsperioder för finansiering av forskningsinfrastruktur av nationellt intresse. KTH vill framhålla vikten av att Vetenskapsrådet utnyttjar denna möjlighet till långsiktig finansiering och frångår nuvarande modell med utlysningar och behovsinventeringar vartannat år.
- KTH vill även påtala att en försämrad kronkurs inte får påverka Vetenskapsrådets anslag för forskningsinfrastruktur och resurser bör tillföras för att kompensera för en svag kronkurs. Finansieringen för internationell forskningsinfrastruktur bör separeras från den nationella finansieringen. Ge även lärosäten i uppdrag att ta fram underlag för prioriteringar av vilka internationella forskningsinfrastrukturer som Sverige ska vara med i.
- KTH vill även lyfta behovet av nationell samordning för e-infrastruktur men det bör inte skapas en separat myndighet för detta ändamål.
- KTH föreslår att den långsiktiga finansieringen av SciLifeLab som nationell forskningsinfrastruktur förstärks.

- KTH föreslår en riktad satsning på den europeiska kärnresursen Human Protein Atlas på 30 mnkr årligen för att säkerställa den långsiktiga driften.
- KTH vill framhålla att driftsfinansiering för MAX IV behöver bli mer samlad och långsiktig och att den inte kan belasta universitetens anslag.

Lokaler och lokalrelaterade kostnader

- KTH föreslår att hänsyn till de högre lokalkostnaderna i Stockholmsregionen tas i den nationella resursfördelningen med syfte att skapa likvärdiga förutsättningar mellan lärosätena i Sverige.
- KTH föreslår att regeringen tillskjuter medel motsvarande en tioprocentig ökning av lokalkostnaderna i syfte att säkerställa teknisk forskning i Stockholmsregionen.
- KTH föreslår att vinsten ifrån Akademiska Hus återförs till lärosätenas kärnverksamhet samt att avkastningskraven på Akademiska Hus tas bort och att Akademiska Hus ges ett samhällsuppdrag för att på så vis motverka de höga hyrorna som blir resultatet av den marknadshyressättning som tillämpas.

1 Inledning

Kungl. Tekniska högskolan, KTH, är ett av Europas ledande tekniska universitet och en viktig arena för kunskapsutveckling. KTH:s verksamhet är grundad på en stark tradition av att driva vetenskap och innovation med fokus på att bidra till en hållbar samhällsutveckling. Som Sveriges största anordnare av teknisk utbildning och forskning har KTH omfattande internationella samarbeten och samlar studenter, lärare och forskare från hela världen. I samverkan med det omgivande samhället arbetar KTH för hållbara lösningar på några av mänsklighetens största utmaningar, exempelvis energiförsörjning, klimatförändringar, informationssäkerhet, urbanisering, mat- och vattensäkerhet och livskvalitet för en åldrande befolkning. KTH spelar en viktig roll för att stärka kvaliteten och relevansen i svensk högre utbildning och forskning genom att ta ansvar för teknikens roll i samhällsutvecklingen och skapa genomslag och samhällsnytta av utbildning och forskning. Av särskild vikt är att vi värnar grundforskning, teknikvetenskaplig utveckling och akademisk frihet. KTH bidrar lokalt, regionalt, nationellt och globalt genom omfattande samverkan med näringsliv och offentliga aktörer och genom samarbeten med många lärosäten. Det innovativa klimatet på KTH främjar mångsidiga lösningar och skapar en ny generation forskare, ingenjörer, arkitekter och lärare. KTH:s forskning och utbildning omfattar såväl naturvetenskap som alla grenar inom teknik samt arkitektur, industriell ekonomi, samhällsplanering, historia och filosofi.

För Sveriges utveckling som kunskapsnation är det av stor vikt att ytterligare stärka de universitet i Sverige som har ledande positioner internationellt. Detta kräver nationella prioriteringar av högkvalitativ utbildning och excellent forskning. En grundläggande förutsättning för att KTH ska kunna bedriva verksamhet av hög kvalitet är tillgången till internationellt konkurrenskraftiga forskningsinfrastrukturer och laborativa miljöer för både forskning och utbildning.

KTH:s möjligheter och fortsatta utveckling som ett ledande tekniskt universitet är beroende av långsiktigt goda och stabila ekonomiska förutsättningar. Nuvarande omvärldsläge med de ekonomiska effekterna av främst ökad inflation medför betydande kostnadsökningar för KTH. I tidigare års budgetunderlag har KTH tagit upp utmaningen med att Akademiska Hus tillämpar marknadshyresprincipen, vilket innebär väsentligt högre hyresnivåer för lärosäten i Stockholmsregionen än i andra delar av Sverige. Den stigande inflationen spär på denna konkurrensnackdel. KTH ser allvarligt på kostnadsutvecklingen, då den redan på kort sikt leder till försämrad kvalitet i KTH:s utbildning och forskning och kraftigt minskade möjligheter att genomföra strategiska satsningar och utvecklingsarbeten. I syfte att mildra dessa konsekvenser vidtar KTH åtgärder för att minska lokalrelaterade kostnader och effektivisera verksamhetsstödet. Universitetsstyrelsen har bland annat beslutat att senast 2027 flytta verksamheten från Södertälje och Kista för att genom ökad samordning stärka miljöerna för utbildning och forskning.

2 Strategiska utmaningar inom utbildning

2.1 Ersättningsbelopp inom naturvetenskap och teknik

KTH föreslår att ersättningsbeloppen inom utbildningsområde teknik och naturvetenskap höjs ytterligare för att kunna bibehålla och utveckla utbildning inom STEM av hög kvalitet.

KTH ser mycket positivt på att regeringen inlett en satsning på att både utöka antalet platser inom ingenjörutbildningar och gradvis höja ersättningsbeloppen för utbildningsområde teknik och naturvetenskap. Det är en välkommen och strategiskt viktig insats inom ett område av stor relevans för Sveriges utveckling. Satsningen bidrar till att bromsa den urholkning av resurserna för högre utbildning inom STEM som pågått under en längre tid och som hotar förutsättningarna att bedriva teknikutbildning av hög kvalitet.

Satsningen motsvarar en höjning utöver pris- och löneomräkning med 1,6 procent årligen under 2024–2026 vilket motsvarar en total höjning på mindre än 5 procent. Även om regeringens satsning är mycket lovvärd är den inte tillräcklig för att åtgärda de problem som KTH och andra lärosäten lyft fram under en längre tid och som accentuerats genom de kraftiga indexuppräknningar av lokalkostnaderna som skett 2022 och 2023 med anledning av hög inflation. Laborativa lokaler av hög klass är en grundläggande förutsättning för att kunna bedriva teknisk utbildning, men är samtidigt mycket kostsamt – inte minst i Stockholmsregionen. Se avsnitt 4.2 *Laborativa miljöer och utbildningens kvalitet*.

Rapporten *Finansiering av svenska universitet och högskolor – de ekonomiska effekterna av statens styrning och resurstilldelning 2007–2017* (UKÄ 2019) innehåller analyser av ersättningsbeloppens utveckling. Enligt UKÄ har ersättningsnivån för utbildningsområdena naturvetenskap, teknik och farmaci urholkats. Ersättningsnivån 1994/95 motsvarar en ersättning på över 120 tkr i 2017 års prisnivå, att jämföra med den faktiska ersättning 2017 som uppgick till cirka 99 tkr. Utvecklingen efter 2017, speciellt med tanke på den ökande inflationen, har ytterligare urholkat ersättningsbeloppet.

KTH vill framföra att den mycket välkomna satsningen på höjda ersättningsbelopp behöver fortsätta och kraftigt öka i omfattning. Ersättningsbeloppen skulle på några års sikt behöva höjas med upp till 30 procent, vilket är väsentligt högre än de beslut som regeringen hittills har fattat.

2.2 Utökad takbelopp på längre sikt

KTH föreslår att KTH tilldelas ett utökad takbelopp för att långsiktigt kunna svara upp mot samhällets behov av civilingenjörs- och högskoleingenjörsutbildningar, såväl som behörighetsgivande utbildning och utbildning inom livslångt lärande, exempelvis inom energiförsörjning, materialutveckling, hållbar produktion, medicinsk teknik, artificiell intelligens och cybersäkerhet.

2.2.1 Tillfälliga satsningar har lett till underproduktion och anslagssparande

Regeringen genomförde under perioden 2020–2022 flera tillfälliga satsningar, varav den största för KTH:s räkning var inom behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning. KTH kunde under perioden från höstterminen 2020 till vårterminen 2022 avräkna 692 helårsstudenter och 300 helårsprestationer inom den särskilda satsningen, vilket motsvarade cirka 54 mnkr av de totalt cirka 135 mnkr som KTH erhöll för satsningen.

Ett annat exempel på särskild satsning är den försöksverksamhet för ny, kortare kompletterande pedagogisk utbildning om 60 högskolepoäng som KTH gavs i uppdrag att inleda under 2022. Utbildningen kräver förhållandevis mycket resurser och konkurrerar delvis med den kompletterande pedagogiska utbildningen om 90 högskolepoäng.

Kortsiktiga, öronmärkta satsningar skapar stora svårigheter i planering, styrning och uppföljning av verksamheten. Detta är inte minst påtagligt för ett programriktat lärosäte som KTH, där den absoluta merparten av utbildningen genomförs i fleråriga utbildningsprogram. Detta gör det extra viktigt att utbyggnader hanteras med den långsiktighet som krävs. Vid större utbyggnader, utveckling av nya utbildningar eller en kraftigt ökad efterfrågan av tekniska utbildningar krävs långsiktiga investeringar i såväl specialanpassade utbildningslokaler och utbildningsinfrastruktur som rekrytering av tillsvidareanställd undervisande personal.

Med anledning av de senaste årens olika villkorade satsningar, där takbeloppet tillfälligt höjts i större utsträckning än vad KTH har kunnat omsätta, har KTH ett anslagssparande på cirka 133 mnkr efter 2023. KTH vill framföra att ett permanent utökad takbelopp är att föredra framför tillfälliga, öronmärkta satsningar.

Fram till 2020 överproducerade KTH under flera år i relation till takbeloppet. Antalet helårsstudenter har inte minskat sedan 2019 utan tvärtom ökat årligen, om än i relativt låg grad fram till 2022. Under 2023 beslutade KTH om ett antal åtgärder för en ekonomi i balans, där utökad utbildningsvolym var en av åtgärderna. Det resulterade för 2023 i att antalet helårsstudenter ökade med drygt 350 till 12 903. Även antalet nybörjare ökade mellan 2022 och 2023 med cirka 300, framför allt på master- och civilingenjörsutbildningar. KTH strävar efter att under 2024 ytterligare utöka antalet helårsstudenter till omkring 13 500 genom riktade insatser och att fortsätta utökningen under 2025.

KTH har nu minskat den tidigare underproduktionen och prognosticerar att underproduktionen upphör under 2024. KTH beräknas kunna använda det ackumulerade anslagssparandet inom ett till två år. Det innebär att KTH har förutsättningar att långsiktigt leverera mer utbildning än vad som ryms inom nuvarande takbelopp.

2.2.2 KTH:s utbildningsvolym på längre sikt och nya utbildningar utifrån samhällets behov

KTH ser väldigt positivt på regeringens satsningar på utbildning inom STEM-området. KTH vill avisera att universitetet kan bidra med samhällsrelevant utbildning för ett utökad takbelopp och förordar därför en långsiktig och permanent utökning av KTH:s takbelopp.

KTH:s främsta roll för samhällsutvecklingen är att bidra till kompetensförsörjningen regionalt och nationellt av ingenjörer, arkitekter och lärare samt att erbjuda utbildning i lämpliga former för de personer som önskar vidareutbilda eller omskola sig. KTH skulle kunna bidra ännu mer än i dag till Sveriges utveckling genom ett utvecklat och utökat utbildningsutbud som möter samhällets behov.

Enligt SCB:s rapport *Trender och prognoser 2023. Befolkning, utbildning, arbetsmarknad – med sikte på år 2040* väntas efterfrågan på högskole- och civilingenjörsutbildade öka med drygt 20 respektive närmare 45 procent. Bland civilingenjörerna beräknas efterfrågan öka mest på utbildade inom industriell ekonomi och inom teknisk fysik, elektro- och datateknik. Tillgången på hela gruppen ingenjörer beräknas öka i ungefär samma omfattning som efterfrågan, men för civilingenjörsutbildade inom teknisk fysik, elektro- och datateknik beräknas efterfrågan utvecklas starkare än tillgången under prognosperioden, vilket innebär risk för brist.

KTH erbjuder utbildning på alla utbildningsnivåer inom ett brett område. I stort sett samtliga av KTH:s utbildningsprogram faller inom kategorin bristyrkesutbildningar och KTH har överlag ett högt söktryck med betydligt fler sökande än antal platser. De tre mest sökta utbildningarna 2023, utöver arkitektutbildningen, var civilingenjörsutbildning i datateknik, industriell ekonomi respektive teknisk fysik. De två mest sökta högskoleingenjörsutbildningarna 2023 var byggteknik och design respektive teknik och ekonomi. Även kandidatprogram i informations- och kommunikationsteknik har många sökande. Utbildningsprogram med hög prestationsgrad är exempelvis civilingenjörsutbildning i bioteknik och farkostteknik, samt högskoleingenjörsutbildning i byggt teknik och design. Den civilingenjörsutbildning som hade flest antal helårsstudenter 2023 var datateknik.

KTH bedriver även samhällsviktig utbildning i form av behörighetsgivande utbildning och har ett aktivt arbete för breddad rekrytering och breddat deltagande, i syfte att skapa större mångfald i den grupp individer som studerar och examineras från tekniska utbildningar. Likaså bedriver KTH lärarutbildningar för att möta samhällets behov av lärare inom STEM, däribland utbildningsprogrammet civilingenjör och lärare. Den leder fram till såväl en civilingenjörs-examen som en ämneslärarexamen för arbete i gymnasieskolan i matematik och ett av ämnena fysik, kemi eller teknik. Det är en unik lärarutbildning som KTH har särskilda förutsättningar för att erbjuda, i samarbete med Stockholms universitet.

Antalet unika individer som har läst minst en vidareutbildningskurs vid KTH har ökat stadigt de senaste åren. Under 2023 var det 4 445 unika deltagare, att jämföra med 2 521 under 2022 och 1 451 under 2021. Det motsvarar en procentuell ökning av antal deltagare mellan åren med cirka 75 procent, såväl från 2021 till 2022 som från 2022 till 2023.

KTH har en systematisk och nära dialog med strategiska partner och andra avnämare när det gäller utvecklingen av KTH:s utbildningsutbud. KTH ser stora möjligheter att utöka och utveckla den såväl internationellt konkurrenskraftiga som för Sverige samhällsviktiga utbildning som i dag bedrivs vid KTH.

KTH vill även lyfta fram några andra områden av stor vikt för samhällsutvecklingen där KTH kan bidra till kompetensförsörjningen, exempelvis inom energiförsörjning, materialutveckling, hållbar produktion, medicinsk teknik, artificiell intelligens och cybersäkerhet. Områdena är relevanta för ordinarie tre- eller femåriga utbildningsprogram och tvååriga masterprogram såväl som för vidareutbildning i kortare format. Ny och utökad utbildning inom dessa områden skulle vara nära kopplad till större pågående forskningsinsatser vid KTH, vilket ger förutsättningar för att kunna erbjuda forskningsanknuten utbildning på hög internationell nivå. Se även avsnitt 3. *Strategiska utmaningar inom forskning.*

2.3 Arkitektutbildning och utbildningsområde design

KTH föreslår en utökning av antalet helårsstudenter och helårsprestationer som KTH kan avräkna inom utbildningsområde design. Utökningen bör vara i paritet med den utbildningsvolym som KTH har i dag. Det är nödvändigt för att kunna bibehålla hög kvalitet i arkitektutbildningen utan att samtidigt påverka kvaliteten i KTH:s övriga utbildningar.

KTH:s arkitektutbildning är lärosätets mest sökta utbildning, med 989 förstahandssökande 2023. Antal nybörjare 2023 var 108, varav 59 procent kvinnor. Prestationsgraden inom arkitektutbildningen är bland de högsta för KTH:s utbildningar, med en genomsnittlig prestationsgrad på cirka 94 procent för de senaste fyra åren.

Arbetsmarknaden har varit mycket god för arkitekter sedan fastighetskrisen under 1990-talet. Enligt KTH:s senaste karriärenkät har åtta av tio av dem som tagit arkitektexamen vid KTH fått anställning inom tre månader efter examen. 87 procent av arkitekterna i enkäten angav att de fick det arbete som de tänkte sig när de tog examen. KTH dimensionerar arkitektutbildningen enligt arbetsmarknadens behov som kan fluktuera med konjunkturen. I delar av branschen är det lågkonjunktur för närvarande. Arkitektutbildningen är dock en femårig utbildning, vilket innebär att det krävs en långsiktig planering och matchning mot arbetsmarknaden. Inbromsningen av nyproduktion av bostäder har påverkat arbetsmarknaden för arkitekter negativt under det senaste året, genom att nytexaminerade studenter som specialiserat sig på bostäder har haft svårare att få tillsvidareanställning. KTH följer utvecklingen av arbetsmarknadens behov noga för dimensioneringen av arkitektutbildningen.

Antalet helårsstudenter för hela arkitektutbildningen har legat mellan 400 och 500 de senaste åren. Kurserna inom utbildningen återfinns inom ett antal olika utbildningsområden, men en stor del av utbildningen är klassificerad inom utbildningsområde design. Antalet helårsstudenter och helårsprestationer som KTH får avräkna mot utbildningsområde design är dock betydligt lägre. Överstigande prestationer avräknas mot utbildningsområde teknikvetenskap. Detta påverkar KTH:s möjligheter att bedriva en högklassig utbildning, då resurser från anslaget för annan utbildning tas till den förhållandevis dyrare utbildningen inom arkitektur. För 2023 fick KTH avräkna 143 helårsstudenter och helårsprestationer mot utbildningsområde design. 256 helårsstudenter och 222 helårsprestationer var överstigande prestationer som KTH i stället avräknade mot utbildningsområde teknikvetenskap. Mellanskillnaden mellan att avräkna dessa helårsstudenter och helårsprestationer mot utbildningsområde teknikvetenskap i stället för design motsvarade cirka 39 mnkr 2023. KTH eftersträvar förbättrade ekonomiska förutsättningar för arkitektutbildningen, men vill poängtera att det inte bör ske genom minskade resurser till KTH:s högskole- och civilingenjörsutbildningar som svensk arbetsmarknad också har ett mycket stort behov av.

Under perioden 2017–2023 har antalet helårsstudenter och helårsprestationer som KTH får avräkna mot utbildningsområde design stegvis utökats, från 123 till 143. Denna utökning ser KTH mycket positivt på. KTH vill framföra att utökningen bör fortsätta under kommande år.

2.4 Studentinflytande

KTH föreslår att det nationella stödet för studentinflytande ökar från dagens 55 mnkr till minst 100 mnkr för att säkerställa ett oberoende studentinflytande. Ökningen bör vara permanent.

Ett väl fungerande studentinflytande är viktigt för att uppnå hög kvalitet i KTH:s verksamhet. En stor del av studentinflytandet utförs av Tekniska Högskolans Studentkår och ett gott samarbete mellan studentkåren och KTH är en förutsättning för arbetet med studenternas deltagande i kvalitetsutveckling av KTH:s utbildning. För att främja studentinflytandet lämnar KTH ett betydligt större bidrag till studentkåren än vad lärosätet får i nationellt stöd till studentinflytande.

Det direkta statliga stödet för studentinflytande har höjts i jämförelse med 2020 års nivå, men beloppet är fortsatt långt ifrån tillräckligt för de behov som finns. Det innebär att KTH, precis som andra lärosäten, finansierar delar av studentkårens arbete med studentinflytande. Studentkåren hamnar därmed i en beroendeställning till lärosätet, vilket är principiellt olyckligt för kårens självständiga roll. Det är därför nödvändigt att regeringens stöd för studentinflytande ökar markant till likvärdiga nivåer som före kårobligatoriets avskaffande.

I utredningen om kårobligatoriets avskaffande (SOU 2008:11) föreslogs en ersättning till studentkårerna motsvarande 310 kronor per helårsstudent, vilket då motsvarade cirka 95 mnkr. Baserat på UKÄ:s statistik över antal helårsstudenter inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå läsåret 2022/2023 (319 294 HST), skulle det nu motsvara nästan 100 mnkr. Därutöver föreslogs i utredningen minst 30 mnkr för finansiering av studiesocial verksamhet.

3 Strategiska utmaningar inom forskning

3.1 Basanslag

KTH vill framhålla att det är av yttersta vikt för Sverige som forskningsnation att kraftigt öka basanslagen till miljöer med stor extern finansiering. Det är nödvändigt för att säkerställa såväl oberoende grundforskning som tillämpad forskning. Kraftigt ökade basanslag kan åstadkomma bättre balans mellan basanslag och extern finansiering.

Ett sätt att öka basanslagen och samtidigt tillmötesgå behov av riktade satsningar på vissa områden är strategiska forskningsområden.

KTH vill även framföra att de statliga finansierarna bör finansiera forskningsprojekt fullt ut utan krav på samfinansiering.

3.1.1 Basanslagen – finansiering för oberoende excellent forskning

Basanslaget utgör den grundfinansiering som gör det möjligt för lärosäten att strategiskt rekrytera de allra bästa forskarna i internationell konkurrens och ge dem utrymme att själva bestämma över den egna forskningen. Grundläggande forskning är en förutsättning för stora forskningsgenombrott och för att kunna bygga internationellt ledande miljöer inom såväl breda som mer riktade områden. Basanslagen är därför avgörande för att universiteten ska kunna upprätthålla och utveckla oberoende excellent forskning och bidra till att Sverige förblir ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer. En bred forskning av hög kvalitet är även en förutsättning för att KTH ska kunna erbjuda aktuell och relevant forskningsanknuten utbildning inom universitetets ämnesområden. Vidare är basanslaget centralt för att kunna erbjuda konkurrenskraftiga anställningar som professor, lektor och biträdande lektor.

3.1.2 Basanslag för ökad jämställdhet

KTH:s nuvarande mål för nyrekryterade professorer är enligt regleringsbrevet att 35 procent ska vara kvinnor under perioden 2021–2023. En förstärkning av basanslagen skulle förstärka lärosätets arbete med jämställdhet. Men det skulle även vara önskvärt att med ökade basanslag kunna genomföra riktade satsningar av forskningsmedel till forskare som är kvinnor eller män beroende på hur balansen ser ut i aktuell forskarmiljö. I vissa fall är det nödvändigt att göra sådana satsningar för att snabbare driva utvecklingen framåt. Det får då inte finnas hinder i andra regelverk för sådana åtgärder.

3.1.3 Basanslag för finansiering av lokal forskningsinfrastruktur

Basanslaget finansierar även de grundläggande förutsättningar som krävs för att bedriva forskning av hög kvalitet. KTH arbetar kontinuerligt med att säkerställa toppmodern och storskalig forskningsinfrastruktur, laborativa miljöer, säker lagring av forskningsdata och publicering i öppet tillgängliga plattformar, vilket medför stora kostnader. I betänkandet *Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur* (SOU 2021:65) föreslås att universitet och högskolor ges större ansvar för forskningsinfrastruktur vid det egna lärosätet. KTH ser positivt på det men betonar att ett sådant ansvar måste åtföljas av ökade basanslag. Se även avsnitt 3.2 *Strategiska utmaningar för forskningsinfrastruktur*.

3.1.4 Strategiska forskningsområden för att öka basanslagen

Den resursförstärkning som regeringen inledde 2010 med strategiska forskningsområden (SFO) har gjort det möjligt för lärosätena att bygga upp världsledande tvärvetenskapliga miljöer som i förlängningen även har bidragit till utbildning av hög kvalitet och med stor efterfrågan från både studenter och samhälle.

SFO-modellen erbjuder en långsiktig och stabil finansiering som är nödvändig för excellent forskning samtidigt som det kan tillmötesgå politikens behov av satsningar inom för samhället angelägna områden. SFO-modellen är därför ett bra verktyg för att kraftigt utöka basanslagen. Såsom framgår av ovan är utökade basanslag en förutsättning för att Sverige ska förbli en framstående forsknings- och innovationsnation.

För att SFO:er än tydligare ska koppla an till utbildning bör eventuellt tillkommande satsningar åtföljas av utbildningsåtgärder som bör tas fram i dialog med lärosätena.

3.1.5 Bättre balans mellan basanslag och extern finansiering

Det senaste decenniets utveckling har inneburit att lärosätena blivit alltmer beroende av forskningsfinansiering från externa källor. På KTH utgör i dag basanslaget cirka 38 procent av KTH:s intäkter för forskning och forskarutbildning. Externa medel och avgiftsintäkter står för cirka 62 procent. De främsta externa finansieringskällorna för KTH är Vetenskapsrådet, Wallenbergstiftelserna, EU, Vinnova, Stiftelsen för strategisk forskning samt Statens energimyndighet. I det nationella och internationella forskningssystemet fyller externfinansiering en viktig funktion genom att medel för projekt söks i öppen konkurrens och vissa större forskningsåtgärder möjliggörs inom strategiska områden. Men för att det svenska systemet för forskningsfinansiering ska fungera krävs ökade basanslag för miljöer med stor extern finansiering. KTH:s basanslag skulle som helhet behöva öka med över 800 mkr för att uppnå en balans med 50 procent basanslag och 50 procent externa medel. Vi anser att andelen basanslag behöver öka för att KTH i ett långsiktigt perspektiv ska kunna bedriva forskning och utbildning av högsta kvalitet och kunna konkurrera med de främsta lärosätena i Europa och globalt.

3.1.6 Slopa krav på samfinansiering från statliga finansierare

Den obalans som råder mellan basanslag och externfinansiering förvärras av ökade krav på samfinansiering vilket leder till att allt större del av KTH:s basanslag binds upp i åtaganden som härrör från extern finansiering och begränsar utrymmet för fri grundforskning.

Krav på samfinansiering uppstår på olika sätt. Finansierare kan ställa krav på att lärosätet ska stå för en del av kostnaden för projektet eller det kan uppstå indirekt, exempelvis när finansieraren tillämpar en maxgräns för hur stora bidrag som utbetalas oavsett ett forskningsprojekts faktiska kostnader. Ett annat exempel är tidsbegränsade bidrag, såsom en treårig finansiering av fyraåriga anställningar av doktorander. Vissa finansierare, framför allt privata och EU, har begränsat finansiering av overheadkostnader.

De statliga finansierarna bör inte ställa krav på samfinansiering och bör eftersträva längre perioder för projektfinansiering. Krav från statliga finansierare på samfinansiering, oavsett om den är direkt eller indirekt, innebär en styrning av lärosätenas basanslag som inte samspelar med den övergripande styrningen av universitet och högskolor.

3.1.7 Basanslag för Sveriges deltagande i Horisont Europa

Sverige och KTH har höga ambitioner för deltagande i EU:s forsknings- och innovationsprogram Horisont Europa. De europeiska och internationella samarbetena som möjliggörs genom ramprogrammet har stora mervärden för forskningens relevans och kvalitet. Sveriges möjlighet att uppnå målsättningen om ett ökat deltagande med 10 procent jämfört med Horisont 2020 är avhängigt att Sveriges stora och internationellt konkurrenskraftiga universitet ökar sitt deltagande. Ett ökat deltagande medför dock ökade kostnader i form av samfinansiering av de indirekta kostnaderna som på ett universitet är högre än vad EU bidrar med för projekten. För vissa EU-program ställs krav på samfinansiering av även direkta kostnader, till exempel inom programmet Digital Europe och vissa *Joint Undertakings*. Universiteten måste således ges

bättre ekonomiska förutsättningar för att delta i EU-projekt och initiativ genom att basanslagen är tillräckligt stora för att kunna möta dessa krav på samfinansiering.

KTH vill även påtala att Vetenskapsrådet skulle kunna finansiera projekt med högt betyg inom ERC men som inte erhåller finansiering. På så vis kan Sverige utnyttja den konkurrensutsatta prövning som sker och prioritera forskning av hög kvalitet samtidigt som forskares ansökningsbörda minskar.

3.2 Strategiska utmaningar för forskningsinfrastruktur

KTH föreslår att Vetenskapsrådets anslag för finansiering av forskningsinfrastruktur ökar och att finansieringen blir mer långsiktig. Det är därför mycket positivt att Vetenskapsrådets instruktion ändrats för att möjliggöra tioåriga bidragsperioder för finansiering av forskningsinfrastruktur av nationellt intresse. KTH vill framhålla vikten av att Vetenskapsrådet utnyttjar denna möjlighet till långsiktig finansiering och frångår nuvarande modell med utlysningar och behovsinventeringar vartannat år.

KTH vill även påtala att en försämrad kronkurs inte får påverka Vetenskapsrådets anslag för forskningsinfrastruktur och resurser bör tillföras för att kompensera för en svag kronkurs. Finansieringen för internationell forskningsinfrastruktur bör separeras från den nationella finansieringen. Ge även lärosäten i uppdrag att ta fram underlag för prioriteringar av vilka internationella forskningsinfrastrukturer som Sverige ska vara med i.

KTH vill även lyfta behovet av nationell samordning för e-infrastruktur men det bör inte skapas en separat myndighet för detta ändamål.

KTH föreslår att den långsiktiga finansieringen av SciLifeLab som nationell forskningsinfrastruktur förstärks.

KTH föreslår en riktad satsning på den europeiska kärnresursen Human Protein Atlas på 30 mnkr årligen för att säkerställa den långsiktiga driften.

KTH vill framhålla att driftfinansiering för MAX IV behöver bli mer samlad och långsiktig och att den inte kan belasta universitetens anslag.

I enlighet med KTH:s inspel till regeringens forsknings- och innovationsproposition vill KTH lyfta fram följande områden när det gäller forskningsinfrastruktur.

3.2.1 Ökade anslag till Vetenskapsrådet för forskningsinfrastruktur och mer långsiktig projektfinansiering

Forskning kräver långsiktigt uppbyggd och specialiserad utrustning. Uppdaterad och specialiserad forskningsinfrastruktur är en förutsättning för att kunna bedriva spetsforskning. Såsom påtalats i avsnitt 3.1 *Basanslag* är basanslagen av stor vikt för att säkerställa lokal forskningsinfrastruktur. Utöver det är Vetenskapsrådets finansiering av forskningsinfrastruktur nödvändig för nationella infrastrukturer.

Vetenskapsrådet genomför behovsinventeringar och utlysningar för forskningsinfrastruktur vartannat år. Förändring av behovet av olika forskningsinfrastrukturer i Sverige sker över en betydligt längre tidscykel än så. Det är därför mycket positivt att Vetenskapsrådets instruktion ändrats för att möjliggöra tioåriga bidragsperioder för finansiering av forskningsinfrastruktur av nationellt intresse. KTH vill framhålla vikten av att Vetenskapsrådet utnyttjar denna möjlighet

till mer långsiktigt finansiering och frångår nuvarande kortsiktiga finansieringsmodell. Längre finansieringsperioder skulle även minska den administrativa bördan.

3.2.2 Säkerställ att kronkursen inte påverkar medlemskap i internationella forskningsinfrastrukturer

Det ekonomiska läget med en svag svensk krona innebär ökade kostnader för medlemskap i internationella forskningsinfrastrukturer, vilket ytterligare dränerar finansieringen av nationell infrastruktur. Budgetarna för nationell och internationell forskningsinfrastruktur bör därför separeras och ökade kostnader utifrån kronkursens utveckling bör tillföras Vetenskapsrådets anslag. KTH föreslår också att universitetet ges i uppdrag att ta fram underlag för prioriteringar av medlemskap i internationella infrastrukturer.

3.2.3 Nationell samordning av e-infrastruktur

KTH vill framhålla, tillsammans med övriga universitet inom Urfi, att det är nödvändigt att få till en enhetlig organisation som säkerställer Sveriges möjligheter och behov av att göra forskningsdata öppet tillgängliga och att det inom denna ram bör finnas en nationell infrastruktur för delning och federerad analys av känsliga data. KTH menar dock att det inte bör inrättas en egen myndighet för detta. Samordningen bör ingå i Urfis uppdrag, som med fördel kan utökas. KTH ser med oro på förslaget om ytterligare en myndighet. Expertisen finns vid lärosätena och måste finnas nära forskningen, då utvecklingen inom specifika forskningsområden eller infrastrukturer är snabb. Dessutom riskerar kostnaderna för en ny myndighet att ske på bekostnad av prioriteringar med tillhörande finansiering inom området.

Att skilja hanteringen av vissa forskningsinfrastrukturer från andra genom att skapa en ny myndighet kommer dessutom minska nödvändig samverkan och försvåra samordning mellan forskningsinfrastrukturer, då de skulle hamna under olika myndigheter.

3.2.4 SciLifeLab

Den nationella infrastrukturen SciLifeLab spelar en avgörande roll för forskning inom life science. Förutom att erbjuda toppmoderna teknologier och högspecialiserad expertis till sina användare, bedriver SciLifeLab även banbrytande forskning i absolut världsklass.

KTH är huvudman för SciLifeLab. Styrelsen för SciLifeLab har skickat ett separat underlag inför regeringens forsknings- och innovationsproposition. I underlaget påtalas vikten av ökad och långsiktig anslagsfinansiering av SciLifeLab liksom behov av förstärkning inom vissa områden. KTH står bakom SciLifeLab:s inspel och vill särskilt påtala vikten av förstärkt och långsiktig finansiering till SciLifeLab som infrastruktur. Dagens forskning inom livsvetenskaperna behöver tillgång till högspecialiserade teknologier och data som kontinuerligt utvecklas av framstående experter inom området. För att centrumet ska kunna behålla sin internationellt ledande ställning behövs nya eller förstärkta satsningar på forskning inom precisionsmedicin, biomarkörer, beräkningsbiologi, miljörelaterad forskning och läkemedelsutveckling.

3.2.5 Human Protein Atlas

Human Protein Atlas är ett forskningsprojekt med målsättningen att karakterisera människans alla proteiner och som koordineras av KTH. Human Protein Atlas har utvecklats till en världsledande forskningsinfrastruktur bestående av en databas med cirka tio miljoner bilder från människans inre som alla har kartlagts av certifierade läkare. Dessa bilder utgör en atlas som innehåller drygt 15 miljoner webbsidor med data som täcker olika aspekter av mänskliga proteinkodande gener och som uppdateras kontinuerligt med ny data. Databasen har sitt säte på KTH.

Proteinatlasen är helt unik i sitt slag och har i dag cirka 400 000 besökare per månad både från akademi och från företag. Den är därmed en av världens mest besökta biologiska databaser och varje år bidrar den till tiotusentals publikationer inom området human biologi och sjukdom.

Organisationen ELIXIR (www.elixir-europe.org) har, baserat på proteinatlasens grundläggande betydelse inom livsvetenskaperna, utnämnt den till en europeisk kärnresurs. All information i atlasen är öppet tillgänglig för att möjliggöra för forskare både i den akademiska världen och inom industrin att bredda och fördjupa forskningen för att ytterligare öka förståelsen för människans biologi och sjukdomar.

Projektet har finansierats framförallt av Knut och Alice Wallenbergs stiftelse men även av Erling-Perssons Stiftelse, Vinnova och olika EU-program. I dag är cirka 50 personer helt finansierade genom Knut och Alice Wallenbergs stiftelse för att upprätthålla databasen.

Knut och Alice Wallenbergs stiftelse har 2022 beslutat om ett avslutande stöd till proteinatlasen för perioden 2025–2028 på sammanlagt 50 mnkr under perioden. Utöver det basanslag som KTH allokerar till proteinatlasen kommer KTH att använda delar av myndighetskapitalet för att finansiera driften. Men den externa finansieringen och de resurser KTH bidrar med utgör inte en långsiktigt stabil finansiering. För att kunna upprätthålla denna världsunika forskningsinfrastruktur krävs en mer långsiktig nationell finansiering.

3.2.6 MAX IV, ESS och PETRA III

Forskningsinfrastrukturer som MAX IV, ESS och PETRA III möjliggör banbrytande forskning och viktiga framsteg för teknikutveckling inom exempelvis life science, batteriteknologi och utveckling av nya material och processer inom skogs- och metallindustrin. Satsningen på infrastrukturer som MAX IV och ESS och det svenska strålröret på PETRA III är positiv för KTH och svensk forskning men får inte slå ut finansiering av universitetens lokala forskningsinfrastrukturer. I dag bidrar universiteten med medel från sina basanslag till driften av MAX IV vilket måste upphöra.

3.3 Satsningar som KTH lyfter fram i inspelet till forsknings- och innovationspropositionen

I KTH:s inspel till regeringens forsknings- och innovationsproposition lyfter KTH flera områden där KTH ser behov av särskilda strategiska satsningar och nationell samordning. Dessa områden och satsningar är Cybercampus, energiförsörjning inklusive kärnteknik, AI, industriell transformation, medicinsk teknik, European Chips Act och svensk rymdverksamhet. KTH hänvisar till inspelet.

När det gäller Cybercampus ser KTH mycket positivt på regeringens satsning. Den är av stor vikt för att säkra och försvara digital infrastruktur och därmed Sveriges säkerhet. KTH kommer under 2024 att bygga upp Cybercampus i nära samarbete med Försvarmakten, lärosäten, myndigheter, företag och andra kunskapsorganisationer. KTH och andra myndigheter gör bedömningen att behoven av såväl specialistkompetens som forskning och innovation inom cybersäkerhet kommer att öka och omfatta allt fler områden och organisationer. Sverige behöver ökad beredskap för att möta samhällets behov och efterfrågan inom cybersäkerhet och satsningen på Cybercampus behöver vara långsiktig, öka i omfattning och involvera olika finansierare.

4 Lokaler och lokalrelaterade kostnader

KTH föreslår att hänsyn till de högre lokalkostnaderna i Stockholmsregionen tas i den nationella resursfördelningen med syfte att skapa likvärdiga förutsättningar mellan lärosätena i Sverige.

KTH föreslår att regeringen tillskjuter medel motsvarande en tioprocentig ökning av lokalkostnaderna i syfte att säkerställa teknisk forskning i Stockholmsregionen.

KTH föreslår att vinsten ifrån Akademiska Hus återförs till lärosätenas kärnverksamhet samt att avkastningskraven på Akademiska Hus tas bort och att Akademiska Hus ges ett samhällsuppdrag för att på så vis motverka de höga hyrorna som blir resultatet av den marknadshyressättning som tillämpas.

4.1 Lokalkostnader

KTH:s lokalkostnader kommer att fortsätta vara höga de kommande åren efter en mycket hög indexering under 2023 och 2024 på grund av den höga inflationen.

Bland annat i syfte att på sikt få ned lokalkostnaderna har universitetsstyrelsen beslutat att KTH senast 2027 ska flytta dels verksamheten från Södertälje, dels utbildningsverksamheten och all forskning utom Electrumlaboratoriet från Kista, vilket på sikt beräknas spara cirka 60 mnkr om året i lokalkostnader. Avvecklingen av Campus Södertälje innebär en minskning av lokalytan i Södertälje med cirka 8 400 kvadratmeter och flytten av verksamhet från Kista beräknas innebära att KTH lämnar cirka 8 500 kvadratmeter i lokalyta i Kista. Att verksamheten koncentreras till färre campusområden ger därutöver samordningsvinster och möjlighet till effektivare lokalutnyttjande. Besparingarna kommer att förverkligas successivt under kommande år. KTH har i dag svårt att uppskatta hur stora omställningskostnader som kommer att krävas för att realisera besparingen. Under tiden kommer KTH att öka andrahandsuthyrningen exempelvis till Försvarshögskolan i syfte att minska nettokostnaderna för lokaler.

Trots de långtgående åtgärder som KTH nu vidtar för att sänka lokalkostnaderna kommer KTH även framöver att ha höga lokalkostnader jämfört med andra lärosäten, se *avsnitt 4.3 Akademiska Hus*. KTH:s beräknade lokalhyra för 2024 är 950 mnkr, exklusive student- och gästforskarbostäder.

Som tekniskt universitet har KTH också en hög elförbrukning direkt kopplad till forsknings- och infrastrukturer och energikrävande laborativa miljöer. KTH har genomfört ett antal projekt för att sänka elförbrukningen men de senaste årens prisökning på el bedöms vara beständig, vilket innebär att elkostnaderna fortsatt kommer att vara höga.

4.2 Laborativa miljöer och utbildningens kvalitet

De kraftigt ökade lokalkostnaderna innebär fortsatt stora utmaningar för KTH:s verksamhet. Inom laborationsintensiva utbildningsområden behöver de ekonomiska förutsättningarna för att bedriva en modern utbildning av hög kvalitet förbättras. Att studenter inom tekniska och naturvetenskapliga ämnen kontinuerligt får praktisk träning i laborativa miljöer är av yttersta vikt för utbildning av hög internationell kvalitet och för KTH:s möjligheter att bedriva internationellt konkurrenskraftig verksamhet.

KTH har nationella forskningsinfrastrukturer och framstående laborativa miljöer för både forskning och utbildning. Laborativa miljöer kräver stora och specialutformade lokalytor och är

energikrävande verksamheter. Den snabba teknikutvecklingen medför även ökade behov av modern och relevant utbildningsinfrastruktur, exempelvis inom datavetenskap och informationsteknik. Omfattande investeringar i laboratorielokaler och laboratorieutrustning anpassade för undervisning är nödvändiga, liksom en tillräckligt hög lärartäthet då laborationsintensiva utbildningar inte kan bedrivas i stora grupper eller i digitala format.

I takt med de sedan 2022 kraftigt ökande lokalrelaterade kostnaderna blir det alltmer resurskrävande att kunna upprätthålla den laborativa verksamheten vid KTH. Det har redan nu gett effekter genom minskad laborativ verksamhet, vilket är kontraproduktivt för utbildningens kvalitet.

Se även avsnitt 2.1 *Ersättningsbelopp inom naturvetenskap och teknik.*

4.3 Akademiska Hus

KTH har, liksom andra lärosäten, under lång tid påtalat problemet med den marknadshyres-sättning som Akademiska Hus tillämpar. Den innebär en väsentligt högre kvadratmeterhyra för lärosäten i Stockholmsregionen jämfört med lärosäten i andra delar av Sverige. Som en följd av den ökade inflationen har hyreskostnaderna nu nått en nivå som allvarligt påverkar kvaliteten i utbildning och forskning redan på kort sikt.

Nedanstående jämförelse mellan lärosätens hyreskostnader visar att kvadratmeterpriset för lokaler är betydligt högre för KTH, Karolinska Institutet och Stockholms universitet, som bedriver verksamhet i Stockholmsområdet, jämfört med lärosäten som bedriver verksamhet i andra delar av landet.

Jämförelse mellan lärosätens hyreskostnader*

Lärosäte	Årshyra totalt (kr)	Area totalt (m ²)	Snittpris i kr per m ² (årshyra/total area)
Karolinska Institutet, KI	374 247 014	128 148	2 920
Kungl. Tekniska högskolan, KTH	824 989 216	301 011	2 741
Stockholms universitet, SU	931 110 971	350 993	2 653
Uppsala universitet	1 000 974 807	429 562	2 330
Linköpings universitet	507 970 310	245 471	2 069
Sveriges lantbruksuniversitet	423 480 746	218 035	1 942
Lunds universitet	1 201 276 046	629 614	1 908
Luleå tekniska universitet	181 474 214	117 705	1 542
Umeå universitet	456 428 176	307 396	1 485
Totalt	5 255 140 619	2 492 922	2 108
varav KI, KTH och SU	2 130 347 201	780 152	2 731
varav övriga landet	3 771 604 299	1 947 783	1 936

* Siffrorna är hämtade från ESV hyresavtalsdatabas 2024-01-18. Parkeringsplatser, bostäder etc. som kunnat identifieras är borträknade. Alla övriga avtal är inkluderade och utan viktning för olika inriktningar (medicin, teknik, humaniora etc.). Det tillkommer kostnader för bl.a. el i många fall.

Snittpriset för KTH:s lokaler är 2 741 kr per kvadratmeter. Om KTH skulle ha ett kvadratmeterpris som motsvarar snittpriset nationellt för lärosätena ovan (2 108 kr), skulle KTH:s lokalkostnader vara drygt 242 mnkr lägre varje år. Om KTH skulle ha samma snittpris per kvadratmeter som Luleå tekniska universitet (1 542 kr), skulle KTH:s lokalkostnader årligen vara 361 mnkr lägre. Skillnaden i hyreskostnad mellan lärosäten i Sverige kompenseras inte i den nationella resursfördelningen. Det innebär att KTH, i likhet med till exempel Stockholms universitet och Karolinska Institutet, varje år lägger flera hundra miljoner kronor på lokalkostnader som därmed inte kan användas för att ersätta lärare och forskare att bedriva utbildning och forskning. KTH menar att dessa stora skillnader i lärosätenas förutsättningar att

bedriva utbildning och forskning av hög kvalitet är orimliga och att KTH med nuvarande system med marknadshyror bör kompenseras i anslagstilldelningen.

KTH vidtar flera åtgärder för att minska de höga lokalkostnaderna, genom flytt av verksamhet från Södertälje och Kista, lokaleffektiviseringar på kvarvarande campusområden och uppsägning av hyresavtal. Trots detta kommer hyreskostnaderna att vara en stor ekonomisk utmaning för KTH under flera år framöver. KTH menar att Akademiska Hus bör få ett samhällsuppdrag, att kraven på avkastning bör tas bort och att vinsten bör återföras till lärosätenas kärnverksamhet.

5 Redovisning av medlemskap i forskningssamarbete som kräver särskilt bemyndigande

KTH deltar för närvarande i fem stora kunskaps- och innovationsprogram inom så kallade Knowledge and Innovation Communities (KIC) inom European Institute of Innovation and Technology (EIT). Av dessa kräver inte längre EIT InnoEnergy någon medlemsavgift. För EIT Health går medlemsavgiften ner till 30 000 euro 2024 då KTH går från att vara huvudpartner till att vara associerad partner. Avseende EIT Raw Materials kommer medlemsavgiften att gå ned till 30 000 euro från och med 2025, med samma anledning som för EIT Health. Därutöver deltar KTH i European Research Infrastructure for Imaging Technologies in Biological and Biomedical Sciences (Euro-BioImaging-ERIC) och den ideella föreningen EBRAINS. KTH betalar medlemsavgifter enligt nedan till dessa.

Förutom EIT Raw Materials minskade medlemsavgift 2025 enligt ovan, är prognosen för de kommande tre åren (2025–2027) att medlemsavgifterna kommer att vara liknande dem som råder för 2024.

KTH har skickat in en hemställan om utökat bemyndigande för Euro-BioImaging-ERIC i januari 2024, från 1 000 tkr till 2 000 tkr.

Bemyndiganden	Bemyndiganden till och med	Enligt RB 2024, högst (tkr)	Betalt 2023, SEK (tkr)	Medlemsavgift 2024 i euro
EIT Raw Materials	2025	1 200	1 104	100 000
EIT Health	2025	900	733	30 000
EIT Digital	2025	400	350	30 000
EIT Urban Mobility	2026	540	357	30 000
Euro-BioImaging-ERIC	2026	1 000	962	90 323
EBRAINS	2026	1 600	1 097	100 000

6 Bedömning av ekonomisk utveckling

KTH bedömer att det ekonomiska läget fortsatt kommer att vara mycket utmanande de närmaste åren. Det försämrade läget förklaras främst av ökade lokalkostnader som utgör en stor andel av KTH:s totala kostnader. De senaste två åren har kostnaderna ökat betydligt till följd av den högre inflationen vilket får stor inverkan på kommande period. Utöver det påverkas resultatet av ökade löne- och pensionskostnader som överstiger den pris- och löneomräkning som KTH erhållit. Det ekonomiska resultatet för 2023 visar på ett underskott på 258 mnkr, varav 137 mnkr är inom utbildningsverksamheten och 121 mnkr inom forskningsverksamheten.

För kommande period beräknas KTH ha ett fortsatt negativt utfall inom både utbildnings- och forskningsverksamheten. Resultaten i tabellen är beräknade utifrån att KTH vidtar ett antal åtgärder för att åstadkomma en ekonomi i balans, se nedan. Resultatet återspeglar dock inte KTH:s ekonomiska utveckling fullt ut då beräkningarna utgår från innevarande års prisnivå.

Myndighetskapitalet uppgår vid utgången av 2023 till 484 mnkr jämfört med 741 mnkr 2022. Myndighetskapitalet finns inom forskningsverksamheten där det uppgår till 761 mnkr. Inom utbildningsverksamheten har KTH ett negativt myndighetskapital motsvarande 277 mnkr. Med anledning av den försämrade ekonomiska utvecklingen beräknas KTH:s myndighetskapital fortsätta att minska.

KTH arbetar aktivt med åtgärder för att åstadkomma en ekonomi i balans. En åtgärd är att senast 2027 flytta verksamhet från Södertälje och Kista till KTH Campus och KTH Flemingsberg. En annan åtgärd är att utöka utbildningsverksamheten på grundnivå och avancerad nivå för att komma upp i takbeloppet och börja utnyttja det anslagssparande som finns. KTH vidtar även andra kostnadsbesparande åtgärder, exempelvis effektiviseringar inom verksamhetsstödet och en översyn av lokalanvändningen i hela organisationen. Det finns en risk att de åtgärder KTH nu vidtar på grund av det ekonomiska läget kommer att påverka kvaliteten i utbildnings- och forskningsverksamheten. Det gäller inte minst de negativa effekter som de kraftigt ökade lokalkostnaderna kan få när det gäller studenters och forskares tillgång till laborativa miljöer av hög kvalitet.

6.1 Intäkter

Intäkterna anges med belopp enligt budgetpropositionen i 2024 år prisläge exklusive transfereringar. I utbildningsanslaget ingår nyttjande av anslagssparande. Intäkter av avgifter och andra ersättningar förväntas öka något främst på grund av ökade intäkter från studieavgifter. Intäkter av externa bidragsmedel antas öka något jämfört med tidigare år, då mer oförbrukade bidrag förväntas tas i anspråk med anledning av det ekonomiska läget.

6.2 Kostnader

Personalkostnaderna bedöms öka 2024 främst till följd av lönerevision. För 2025 (år 1) ingår beräknad kostnad för lönerevision. Totalt för perioden beräknas antalet årsarbetskrafter minska till följd av åtgärder med anledning av det ekonomiska läget.

De höga lokalkostnaderna kommer att vara en fortsatt utmaning under kommande period. De största effekterna av beslutet om att flytta verksamhet från Södertälje och Kista förväntas få genomslag först efter 2027, då hyreskontrakt löper ut.

Övriga driftskostnader beräknas minska som en konsekvens av kostnadsbesparingar.

Avskrivningskostnaderna beräknas avta något då investeringar i bland annat lokaler har minskat.

7 Tabellbilagor

7.1 Tabell 1 Total budget

Total budget (tkr)	2023	2024	2025	2026	2027
	Utfall	Prognos	Ber.	Ber.	Ber.
<i>Verksamhetens intäkter</i>					
Anslag ¹	2 741 228	2 935 904	2 963 004	2 921 481	2 901 310
Avgifter	739 783	739 000	751 000	759 000	761 000
Bidrag	1 942 865	2 050 000	2 100 000	2 100 000	2 100 000
Finansiella intäkter	59 724	50 000	43 000	43 000	43 000
Summa intäkter	5 483 600	5 774 904	5 857 004	5 823 481	5 805 310
<i>Verksamhetens kostnader</i>					
Personal	3 502 420	3 610 000	3 660 000	3 610 000	3 560 000
Lokaler	1 078 503	1 147 000	1 140 000	1 153 000	1 147 000
Drift/Övrigt	884 842	890 000	870 000	850 000	830 000
Avskrivningar	252 057	264 000	255 000	240 000	240 000
Finansiella kostnader	23 859	24 000	20 000	20 000	20 000
Summa kostnader	5 741 681	5 935 000	5 945 000	5 873 000	5 797 000
<i>Verksamhetsutfall</i>	-258 081	-160 096	-87 996	-49 519	8 310
Transfereringar	883 353	885 000	900 000	900 000	900 000
<i>Årets kapitalförändring/ årets resultat</i>	-258 081	-160 096	-87 996	-49 519	8 310
Utgående myndighetskapital (inkl. årets kapitalförändring)	483 904	323 808	235 811	186 293	194 603
Utgående oförbrukade bidrag	1 729 217	1 650 000	1 600 000	1 550 000	1 500 000

¹ Intäkterna av anslag ska motsvara summan av anslag i tabell 2 och 3.

² Större förändringar mellan åren vad gäller budgeterade intäkter för avgifter respektive bidrag ska alltid kommenteras.

Anslagsintäkterna redovisas här med avdrag för transfereringar, se vidare tabell 2 och 3. Prognosticerad kostnad för lönerevision ingår i personalkostnader år 1 (2025). KTH räknar med en viss minskning av årsarbetskrafter från 2025 och framåt. Även konsultkostnader beräknas gå ned vilket påverkar kommande års driftkostnader.

7.2 Tabell 2 Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå (tkr)	2023	2024	2025	2026	2027
	Utfall	Prognos	Ber.	Ber.	Ber.
<i>Verksamhetens intäkter</i>					
Takbelopp ¹	1 327 305	1 384 540	1 383 302	1 392 058	1 392 058
Beräknad avräkning ² (A)	1 290 508	1 426 651	1 453 751	1 412 229	1 392 058
Särskilda åtaganden (B)					
Anslag (A+B)	1 290 508	1 426 651	1 453 751	1 412 229	1 392 058
- avgår att transferera	-10 299	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Avgifter	295 620	298 000	310 000	318 000	322 000
Bidrag	42 324	45 000	50 000	50 000	50 000
Finansiella intäkter	17 636	15 000	13 000	13 000	13 000
Summa intäkter³	1 635 791	1 774 651	1 816 751	1 783 229	1 767 058
<i>Verksamhetens kostnader</i>					
Personal	1 023 791	1 047 000	1 060 000	1 044 000	1 029 000
Lokaler	415 011	442 000	439 000	444 000	440 000
Drift/Övrigt	266 762	276 000	270 000	264 000	258 000
Avskrivningar	59 969	66 000	64 000	60 000	60 000
Finansiella kostnader	7 448	7 000	5 000	5 000	5 000
Summa kostnader	1 772 982	1 838 000	1 838 000	1 817 000	1 792 000
Årets kapitalförändring/ Årets resultat	-137 192	-63 349	-21 249	-33 771	-24 942

¹ Takbelopp enligt budgetpropositionen för innevarande år i prinsnivå för år 0

² Beräknad avräkning av anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå bland annat med hänsyn till ev. utnyttjande av tidigare uppkommet anslagssparande eller överproduktion, samt ev. decemberprestationer.

³ Summering av anslag, avgifter, bidrag och finansiella intäkter.

Prognosticerad kostnad för lönerrevision ingår i personalkostnader år 1 (2025). Avgifter beräknas öka på grund av beslut om ökat intag av studenter samt höjd studieavgift.

7.3 Tabell 3 Forskning och utbildning på forskarnivå

Forskning och utbildning på forskarnivå (tkr)	2023	2024	2025	2026	2027
	Utfall	Prognos	Ber.	Ber.	Ber.
<i>Verksamhetens intäkter</i>					
Anslag ¹	1 879 222	1 944 253	1 944 253	1 944 252	1 944 252
- avgår att transferera	-418 204	-425 000	-425 000	-425 000	-425 000
Avgifter	444 163	441 000	441 000	441 000	439 000
Bidrag	1 900 542	2 005 000	2 050 000	2 050 000	2 050 000
Finansiella intäkter	42 087	35 000	30 000	30 000	30 000
Summa intäkter	3 847 810	4 000 253	4 040 253	4 040 252	4 038 252
<i>Verksamhetens kostnader</i>					
Personal	2 478 629	2 563 000	2 600 000	2 566 000	2 531 000
Lokaler	663 492	705 000	701 000	709 000	707 000
Drift/Övrigt	618 080	614 000	600 000	586 000	572 000
Avskrivningar	192 087	198 000	191 000	180 000	180 000
Finansiella kostnader	16 411	17 000	15 000	15 000	15 000
Summa kostnader	3 968 700	4 097 000	4 107 000	4 056 000	4 005 000
Årets kapitalförändring/ Årets resultat	-120 889	-96 747	-66 747	-15 748	33 252

¹ Med anslag avses de medel som har anvisats myndigheten i budgetpropositionen för innevarande år (år 0)

Prognosticerad kostnad för lönerrevision ingår i personalkostnader år 1 (2025).

7.4 Tabell 4 Investeringar i anläggningstillgångar och räntekontokredit, tkr

Investeringar i anläggningstillgångar ¹	2023	2024	2025	2026	2027
	Utfall	Prognos	Ber.	Ber.	Ber.
IB lån i Riksgäldskontoret	676 195	651 572	636 572	621 572	601 572
Beräknad nyupplåning	213 543	245 000	235 000	220 000	220 000
<i>varav investeringar i immateriella anläggningstillgångar</i>	17	25	25	30	35
Beräknad amortering	238 166	260 000	250 000	240 000	220 000
UB lån i Riksgäldkontoret	651 572	636 572	621 572	601 572	601 572
Maximalt utnyttjande av låneramen under året	651 572	636 572	621 572	601 572	601 572
Föreslagen låneram	680 000	660 000	660 000	660 000	660 000
Beräknad ränteutgift	22 989	21 265	17 177	12 658	11 051
Ränteantaganden för nyupplåning (%)	3,40%	3,50%	3,00%	2,25%	2,00%
Summa räntor och amorteringar	261 155	281 265	267 177	252 658	231 051
Maximalt utnyttjande av räntekontokredit under året	0	0	0	0	0
Föreslagen räntekontokredit	0	0	0	0	0

¹ Enligt definition i 5 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

7.5 Tabell 5 Lokalförsörjning

Redovisning av lokaler (mnkr)	2023	2024	2025	2026	2027
	Utfall	Prognos	Ber.	Ber.	Ber.
Area, kvm LOA (exkl. student- och gästforskarbostäder)					
– föregående års utgång	288 365	281 765	281 765	281 765	278 765
– ökning under året					
– minskning under året	-6 600			-3 000	-8 376
– vid årets utgång (A)	281 765	281 765	281 765	278 765	270 389
Förbättringsutgift på annans fastighet¹					
– nyinvesteringar	37	40	40	40	40
– avskrivningar	52	55	55	55	55
Lokalhyra (exkl. student- och gästforskarbostäder) (B)²	870	950	944	957	953
Genomsnittlig hyra (kr/m² LOA)³	3 088	3 372	3 349	3 432	3 524
Sammanställning av lokalkostnader (exkl. student- och gästforskarbostäder)⁴ (C)	912	977	979	992	980
Genomsnittlig lokalkostnad (kr/kvm LOA)⁵	3 237	3 467	3 475	3 559	3 624
Lärosätets totala kostnader (D)	5 742	5 935	5 945	5 873	5 797
Totala externa hyresintäkter	222	230	226	226	233
Justerade totala kostnader (D2)	5 519	5 705	5 719	5 647	5 564
Lokalkostnadens andel av verksamhetens totala kostnader⁶	15,9%	16,5%	16,5%	16,9%	16,9%
Lokalkostnadens andel av justerade totala kostnader⁷	16,5%	17,1%	17,1%	17,6%	17,6%

¹ En redovisning ska lämnas av det totala utgående beloppet enligt balansräkningens balanspost.

Vidare efterfrågas två specifika särredovisningar, nyinvesteringar och avskrivningar.

² Inklusivt avtalade ersättningar vid avflyttning före viss tidpunkt, i fall då sådan beräknas ske, och eventuella återställningskostnader vid avflyttning.

³ Beräknas som B/A.

⁴ Redovisas i enlighet med SUHF:s rekommendationer (REK 2014:1, 2015-10-26, dnr 14/069) om lokalkostnader vid universitet och högskolor i den del som avser sammanställning av lokalkostnader, se bilaga 2 till rekommendationerna.

⁵ Beräknas som C/A.

⁶ Beräknas som C/D.

⁷ Beräknas som C/D2.

I samtliga uppgifter ovan ingår AlbaNova/Albano och SciLifeLab lokalerna fullt ut då KTH står för avtalen. Det bör dock nämnas att KTH disponerar drygt 50% i AlbaNova/Albano för sin verksamhet, resterande del nyttjas av SU och externa hyresgäster. Avseende SciLifeLab disponerar KTH ungefär en tredjedel och resterande nyttjas av KI och SU.

7.6 Tabell 6 Avgifter

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. 2023	Resultat 2024	Verksam- hetens intäkter 2025	Kostnader som ska täckas 2025	Resultat 2025	Ack. Resultat utgående 2025
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Summa offentligrättslig verksamhet						
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Summa uppdragsverksamhet			94 700			
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och finansierar en bestämd del av verksamheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Summa offentligrättslig verksamhet						
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Summa uppdragsverksamhet	46 481	-5 800	376 000	373 000	3 000	43 681

³ Avgiftsintäkter enligt 4 och 15 §§ avgiftsförordningen (1992:191) ska inte redovisas.

Studieavgiftsfinansierad verksamhet ingår i ovanstående siffror. Föregående år redovisades inte avgiftsintäkt för upplåtande av bostadslägenheter som en verksamhet utan krav på full kostnadstäckning. Föregående år redovisades inte intäkter för tjänsteexport utöver studieavgifter samt beställd utbildning. Dessa avgiftsintäkter ingår numera. Offentligrättslig verksamhet - KTH har en liten intäkt och allt avser §15, avgifter vi tar ut för kopior. §15 ska inte tas upp i tabell 6.

7.7 Övriga tabeller

Nedan anges uppgifter om verksamhetsinvesteringar enligt de tabeller som framgår av ESV:s föreskrifter till 9 kap. 4 § förordningen om årsredovisning och budgetunderlag och som rapporteras in i Hermes. Enligt *Direktiv till budgetunderlag för verksamhet vid statliga universitet och högskolor inom Utbildningsdepartementets ansvarsområde* ska dessa uppgifter ingå i den elektroniska kopia av budgetunderlaget som årligen lämnas till Regeringskansliet. KTH har inte något att redovisa för särskild information om verksamhetsinvesteringar och den tabellen finns därför inte med i budgetunderlaget.

Verksamhetsinvesteringar	2023 Utfall	2024 Prognos	2025 Beräknat	2026 Beräknat	2027 Beräknat
Datasystem, rättigheter m.m.	24 535	25 000	25 000	30 000	35 000
Maskiner, inventarier och installationer m.m.	194 298	195 000	185 000	170 000	165 000
Byggnader, mark och annan fast egendom					
Övriga verksamhetsinvesteringar	37 346	40 000	40 000	40 000	40 000
Summa verksamhetsinvesteringar	256 179	260 000	250 000	240 000	240 000
Finansiering					
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen)	213 543	245 000	235 000	220 000	220 000
Bidrag (2 kap. 3 § kapitalförsörjningsförordningen)	42 636	15 000	15 000	20 000	20 000
Finansiell leasing (2 kap. 5 § kapitalförsörjningsförordningen)					
Utgiftsområde 16 anslag 2:17					
Utgiftsområde 16 anslag 2:18					
Summa finansiering	256 179	260 000	250 000	240 000	240 000

Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar	2023 Utfall	2024 Prognos	2025 Beräknat	2026 Beräknat	2027 Beräknat
IB lån i Riksgäldskontoret	676 195	651 572	636 572	621 572	601 572
Nyupplåning	213 543	245 000	235 000	220 000	220 000
Amorteringar	238 166	260 000	250 000	240 000	220 000
UB lån i Riksgäldskontoret	651 572	636 572	621 572	601 572	601 572
Beslutad/föreslagen låneram	680 000	660 000	660 000	660 000	660 000
Ränteutgifter	22 989	21 265	17 177	12 658	11 051
Summa amorteringar och ränteutgifter	261 155	281 265	267 177	252 658	231 051
Finansiering av räntor och avskrivningar					
Utgiftsområde 16 anslag 2:17	121 965	131 357	124 777	117 996	107 906
Utgiftsområde 16 anslag 2:18	139 190	149 908	142 400	134 661	123 146
Övrig finansiering	0	0	0	0	0
Summa finansiering	261 155	281 265	267 177	252 658	231 051